

KRONIKA

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE *DANA HRVATSKE KNJIGE*

NAGRADU »JUDITA«
za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini,
posebno o humanističko-renesansnoj u 2023. godini
dobio je

DINO DEMICHELI

za knjigu
MARKO MARULIĆ I EPIGRAFSKA ZBIRKA DMINE PAPALIĆA
Arheološki muzej u Splitu i Javna ustanova u kulturi Zvonimir, Split – Solin,
2023.

O b r a z l o ž e n j e :

Knjiga Dina Demichelija *Marko Marulić i epigrafska zbirka Dmine Papalića* donosi znanstvenu analizu antičkih epigrafskih spomenika koji su nekoć bili u posjedu splitskog humanista Dmine Papalića. O njima govori djelo Marka Marulića (1450–1524) *In epigrammata priscorum commentarius* (*Tumač uz natpise starih*), kojim se još jednom potvrđuje da je Marko Marulić najznačajnija književna i intelektualna ličnost hrvatskog humanizma. U Demichelijevoj knjizi donosi se prijevod latinskog teksta kojim je Marulić komentirao i interpretirao epigrafske spomenike podrijetlom iz Salone, a Demicheli epigrafski analizira natpise iz Papalićeve zbirke.

Marulićev epigrafski tekst i njegov odnos s Papalićevom zbirkom poznati su u hrvatskoj znanosti već stoljeće i pol. Izdanje Marulićeva djela u Demichelijevoj knjizi priređeno je prema autografu Marulićeva rukopisa što ga je prije četvrt stoljeća (1995) u Bodleian Library u Oxfordu pronašao Darko Novaković; iz originalnog Marulićeva rukopisa proizlazili su svi kasniji prijepisi *In epigrammata priscorum commentarius*.

Autor knjige Dino Demicheli (Split, 1980) iznimno je dobro upućen u epigrafiju; diplomirao je arheologiju i latinski jezik i rimsku književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te je na istom fakultetu doktorirao temom iz epigrafije. Od 2005. radi na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje predaje epigrafiju te predmete iz klasične arheologije i latinski jezik. Pretežno se bavi latinskom epigrafijom antičkog i kasnoantičkog razdoblja te antičkim materijalom s lokaliteta Salona gdje inače sudjeluje na arheološkim istraživanjima koja od 2018. i vodi.

Demicheli ističe da Marko Marulić spada među prve hrvatske skupljače i proučavatelje antičkih natpisa, napose starih solinskih natpisa, dok je Marulićev prijatelj i rođak, hrvatski plemić i humanist Dmine (Dominik) Papalić na prijelazu XV. u XVI. st. sastavio prvu našu poznatu arheološku zbirku. Većinu antičkih natpisa Papalić je prikupio u Saloni; dio je dao uzidati u dvorište svoje obiteljske palače u Splitu. Te je spomenike protumačio Marulić kao »Papalićevu zbirku«, važnu komponentu rasprave *In epigrammata priscorum commentarius*. Tim prvim epigrafičkim djelom u Hrvata Marulić biva rodonačelnikom hrvatske epigrafije, znanstvene struke kojoj je zadaća svestrano proučavanje pisma i natpisa uklesanih u kamen ili neki drugi čvrsti materijal. Tako o Marulićevim epigrafskim istraživanjima pišu istaknuti hrvatski književni povjesničari Ivan Kukuljević Sakcinski, Šime Ljubić, Milivoj Šrepel, Darko Novaković, Bratislav Lučin.

Knjiga Dina Demichelija *Marko Marulić i epigrafska zbirka Dmine Papalića* sadrži pet poglavlja: »O rukopisu i povijesti istraživanja djela«, »Epigrafija Marulićeva vremena i Marko Marulić kao epigrafičar«, »Epigrafska zbirka Dmine Papalića – Marulićev opis, prijevod i epigrafski komentar«, »Neautentični spomenici Papalićeve zbirke«, »Papalićeva zbirka natpisa – epigrafski pregled«. Knjizi su priložene reprodukcije proučavanih dijelova Marulićeva autografa, a zaključuju je popis literature i vrlo korisna kazala.

Kako bi Marulićevi epigrafski prinosi bili razumljiviji, Demicheli svaki natpis dopunjuje detaljnim opisom spomenika i, gdje je moguće, fotografijom. Nakon Marulićevih komentara slijede Demichelijevi »Novi komentari«, male znanstvene rasprave o pojedinim natpisima, njihovoj kasnijoj sudbini i današnjem stanju.

Marulićeva rasprava *In epigrammata priscorum commentarius* prvorazredno je svjedočanstvo humanističkog obrazovanja »oca hrvatske književnosti« i njegova intenzivnog zanimanja za antiku. Taj važan spis hrvatskoga humanizma još je uvijek nedovoljno poznat stručnoj pa onda, naravno, i široj javnosti. U

prijevodu je dosad bio objavljen samo Marulićev osvrt na antičku Salonu i opis Dioklecijanove palače.

Recenzent knjige Bratislav Lučin ističe kako ovo djelo u znatnoj mjeri nadoknađuje prazninu u poznavanju ove važne sastavnice Marulićeva bogatog stvaralačkog opusa. Recenzentica Marina Milićević Bradač smatra Marulićevu raspravu *In epigrammata priscorum commentarius* najvažnijim epigrafskim spisom hrvatskoga humanizma, te upozorava da se Marulićeva slika antike i naša slika antike prilično razlikuju, pri čemu nam je Dino Demicheli pokazao koliko naša slika duguje Marulićevoj.

Zagreb, 22. travnja 2024.

dr. sc. Tihomil Maštrović

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE *DANA HRVATSKE KNJIGE*

NAGRADU »DAVIDIAS«
za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike
ili najbolju knjigu/studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini
u 2023. godini
dobio je

NICOLAS RALJEVIĆ
za prijevod
TRILOGIJE *GLEMBAJEVIH – LA TRILOGIE DES GLEMBAY*
(*MESSIEURS LES GLEMBAY, À L'AGONIE, LÉDA*)
Prozor éditions, Reuil-Malmaison, 2023.

O b r a z l o ž e n j e :

Nicolas Raljević poznat je hrvatskoj javnosti po brojnim prijevodima hrvatske književnosti, od Marina Držića, preko Milana Begovića, do Mire Gavrana i Ivane Sajko. Činjenica da je Raljević nakon dvije godine ponovno dobitnik nagrade »Davidias« dokazuje važnost njegova prevoditeljskoga rada za hrvatsku književnost i kulturu. On promiče hrvatsku baštinu na francuskom govornom području te se kao renomiran i nagrađivan prevoditelj svrstava u vrh poslanika hrvatske književnosti.

Nicolas Raljević rođen je 1963. u Argenteuilu i radi kao profesor francuskoga jezika u strukovnoj školi u predgrađu Pariza. Kao dobar poznavatelj Krležina opusa preveo je *Salomu*, *Galiciju*, *Golgotu*, *U logoru*. Dramu *Gospoda Glembajevi* preveo je 2011. te objavio 2017; slijedile su *Leda* (2012) te *U Agoniji* (2019). Godine 2023. objavio je izdanje *La Trilogie des Glembay: Messieurs les Glembay, À l'agonie i Léda* s uvodnim tekstom teatrologa Gorana Pavliča. Objedinjeno je izdanje trilogije primjerene forme te s naglašenim kompleksnim čitanjem cjeline.

U konkurenciji za nagradu »Davidias« ove je godine bio veći broj vrijednih prijevoda, što je dobar znak za hrvatsku književnost i znanost o književnosti. Povjerenstvo za Nagradu Dana hrvatske knjige potiče prevoditelje i inozemne znanstvenike da nastave marno raditi na promicanju i promidžbi hrvatske književnosti u svijetu te da objavljuju prijevode klasika hrvatske književnosti. Suprotno predrasudama o zastupljenosti Krleže, uvjetovanim i njegovom političkom figurom

u hrvatskom i europskom kontekstu, znanost o književnosti desetljećima je upozoravala da njegov opus još uvijek čeka prijevode na mnoge europske i svjetske jezike. Godine 2013. zbornik znanstvenih radova (*Ne)pročitani Krleža. Komparativna povijest hrvatske književnosti, knj. XV.* razotkrio je velike lakune te ukazao na nužnost prevođenja Krleže kao i više drugih autora hrvatskoga književnog kanona.

Kakvoća i vrsnoća Raljevićevih krležijanskih prijevoda ovjerena je sada nagrađenim zamašnim podvigom, izdanjem cjelovite trilogije *Glembajevih*. Prevoditelj vješto iznalazi rješenja za kompleksne Krležine rečenice jednako kao i za isprekidane i prepletene replike, za solilokvije, dojmljive didaskalijske upute. U francuski jezik uspješno su preneseni nijansirani govori dramskih osoba koji odražuju različite socijalne i individualne osobine u naturalističko-ekspresionističkom diskurzivnom ključu. Hrvatski klasik u prijevodu na francuski jezik sada rezonira s francuskim poimanjem naturalističko-modernističke sintakse. Kvaliteta prevoditeljskih odluka i visok prevoditeljski standard razvidi se također u oblikovanju imena dramskih osoba, gdje je prevoditelj vješto izbjegao zamke galiciziranja, primjerice u obliku imena Leonea Glembaya: umjesto adaptacije u francuski oblik imena Léon prevoditelj je zadržao talijansku formu imena Leone. Visoka razina prevoditeljeva ludizma do izražaja je došla u rješenjima za Krležin prepoznatljiv postupak gomilanja varijacija i sinonima, što zahtijeva stalno premetanje francuskoga leksika. Osobito je vješta i grafička odluka da Krležine izvorno francuske fraze budu naznačene navodnicima i time se razlikuju od Raljevićeva prijevoda Krležinih izvornih hrvatskih rečenica na francuski jezik.

Krležina kanonizirana i najizvođenija trilogija sada je u svojoj cjelovitosti dostupna frankofonom kulturnom krugu za provjeru glasovitih krležijanskih teza u trilogijskom međudnosu na samom književnom tekstu, u primjerenom prijevodu koji vjerodostojno prenosi smisao i ritam Krležine hrvatske riječi.

Zagreb, 22. travnja 2024.

prof. dr. sc. Cvijeta Pavlović

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE *DANA HRVATSKE KNJIGE*

NAGRADU »SLAVIĆ«
za najbolji autorski knjigom objavljen prvijenac u 2023. godini
dobila je

SARA HIŽMAN

za knjigu pjesama
STARORJEČJE
Sveučilište u Zadru – Studentski zbor, Zadar, 2023.

O b r a z l o ž e n j e:

Na svečani dan – Dan hrvatske knjige, Nagrada »Slavić« uručuje se Sari Hižman za njezin pjesnički prvijenac, zbirku *Starorječje*. Pohvaljuje se zbirka Ivana Gorana Žunara *Zrenje*, čiji je rukopis ishodio nagradu na književnom natječaju za mlade pjesnike »Mladi Krleža 2023«, a objavio ga je iste godine varaždinski nakladnik Modernist.

Sara Hižman studirala je na Sveučilištu u Zadru prevoditeljski smjer ruski jezik i književnost te znanstveni smjer engleski jezik i književnost. Njezin pjesnički prvijenac komponiran je u četiri pjesnička ciklusa: I. Starorječje; II. Zdignuti z koreja; III. Satkani od proboda; IV. Rebra lišća. Pjesništvo je nadahnuto prirodom i otvoreno prema svijetu koji mlada autorica optimistično prima. Pjesnički rondo otvaraju i zatvaraju stihovi Sarinog zavičajnog međimurskog govora. Upravo odabrani govor poezije ovu zbirku čini posebnom. Iako mlada pjesnikinja izmjenjuje hrvatski jezični standard i kajkavštinu, melodioznost zavičajne kajkavštine ono je što daje pečat pjesničkom stilu. Buduća filologinja u potpunosti je usvojila postupak otklona od postojeće jezične norme, stvaranje stila izborom iz jezika. Citiramo li lingvista Charlesa Ballyja »Stil je individualan način ekspresije« (Bally se posebno posvetio »lingvističkim govorima« ističući izražajna sredstva jezika, odnosno stilistiku, koju je smatrao primarnom u odnosu na lingvistiku), najpotpunije ćemo opisati dvoznačnost naslova zbirke *Starorječje*. Autorica je bilješkom obrazložila značenje te riječi: primarno, iz ruskoga jezika riječ označava staro isušeno riječno korito. Drugotno značenje koje nosi naslovljena zbirka povratak je starom, iskonskom govoru zavičaja koji neće presušiti dok se njime govori i piše. Pjesme se razlijevaju u novom koritu riječi i one ne presušuju!

Priroda je inspiracija koja je izravno oblikovala ovo pjesništvo. Najčešća je imenica sveprisutna u poetskom izričaju – rijeka. Ona je *leitmotiv*. »Dušu mi plavi višak rijeke, / uz bijelo sunce se rađa kiša« (pjesma *Put*); »Okupaj me u čistini vode iz Korane, / osuši u cvijeću koje raste pokraj« (pjesma *Kasno vrijeme*); »Danas sam čula glasove iz kanjona. / S rijeke žubore sjeta i sreća« (pjesma *Godinama kasnije*). Medaljon zbirke je ciklus *Zdignuti z koreja*, koji čine četiri pjesme: *Sinek zima*, *Otec protuletje*, *Mater leto*, *Kćerka jesen*, koje su *homage* godišnjim dobima.

Otvorenost prema svijetu, napose prirodi, kao i crtice iz zbiljskoga života, grade pjesnički emotivan, a jezično sofisticiran izričaj. »V gostoj šumi / živiju još naši deni / i još ga suhoga drevja za vužgati« (pjesma *Stari deni*). Nagrada Društva hrvatskih književnika »Slavić« stoga je darovitoj mladoj autorici dobrohotan poticaj da nas čitatelje iznenadi novom zbirkom.

Podsjetimo se na kraju, ne manje važno, proznoga ulomka o slaviću iz srednjovjekovnoga spisa *Fiziolog*, čije su priče o životinjama s alegorijskim karakteristikama uključene u Vinodolski zbornik iz prve polovice XV. st. Ulomak o slaviću povjesničari književnosti izdvajaju kao početak hrvatskoga pjesništva na živom govornom jeziku, a upravo on izravno govori o pjesništvu mladih i još neafirmiranih autora koje treba njegovati i graditi. Anonimni pisac navodi sljedeće: »Slavić je malahta ptica, da veliko željno pojet i sikov zakon ima: kada slavić oće peti, sede oposrede dreva zelena i veliko željno počne peti žmeći očima svojima i čudeći se glasu svome.« Ili kako je Marko Marulić pjevao *Slaviću*: »O slaviću, ki privartaš / tere čudno petje splitaš / glasom slatkim koga imaš / vazda o primaliti...«

Taj slavić je ove godine Sara Hižman!

Zagreb, 22. travnja 2024.

dr. sc. Dubravka Brezak Stamać

